

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

1 Perusteet

Tämä osio sisältää kaksi oppilaitoskohtaista suunnitelmaa: yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman. Yhdenvertaisuussuunnitelma perustuu yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014) ja tasa-arvosuunnitelma lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986).

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014): <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986):
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Koulukohtaisesti täytettävä osio on luku 3.

2 Käsitteitä

2.1 Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus on käsitteenä laajempi kuin naisten ja miesten välinen tasa-arvo. Yhdenvertaisuus tarkoittaa perustuslain mukaan kaikkien kansalaisten tasa-arvoista kohtelua, kaikkien yhdenvertaisuutta lain edessä ja sitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

Yhdenvertaisuussuunnittelun päämäärä on syrjinnän tunnistaminen, siihen puuttuminen, toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi, yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttaminen ja osallisuuden lisääminen.

Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutuminen voi edellyttää poikkeamista samanlaisen kohtelun periaatteesta. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi erilaisten tukitoimien järjestämistä tietyille oppilasryhmälle.

Yhdenvertaisuuslain pykälän 6 mukaan koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

2.2 Tasa-arvo

Tasa-arvo tarkoittaa samanarvoisuutta. Tasa-arvolain päämäärä on estää sukupuoleen perustuva syrjintä sekä edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Tasa-arvolain (609/1986) pykälän 5 mukaan viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista.

2.3 Syrjintä ja häirintä

Syrjintää on se, kun henkilöä tai ryhmää kohdellaan eri tavoin kuin muita jonkin ominaisuuden perusteella ilman, että kohtelulle on hyväksytty oikeutus.

Välitöntä syrjintää on se, kun jotain ihmistä kohdellaan jonkin hänen henkilökohtaisen ominaisuutensa takia huonommin kuin jotakuta toista samanlaisessa tilanteessa.

Välillistä syrjintää on sellaiset näennäisesti neutraalit säännöt, perusteet tai käytännöt, jotka saattavat henkilön muita epäedullisempaan asemaan henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella.

Monenlaiset käytännöt ja rakenteet voivat ylläpitää ja tuottaa eriarvoisuutta. Siksi koulun kaikkia käytäntöjä, toimintatapoja ja oppiaineistoja on arvioitava tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta.

Perustuslaissa syrjintä on kielletty kaikilla henkilöön liittyvillä perusteilla. **Yhdenvertaisuuslaissa** mainittuja syrjintäperusteita ovat

- ikään,
- alkuperään,
- kansalaisuuteen,
- kieleen,
- uskontoon,
- vakaumukseen,
- mielipiteeseen,
- poliittiseen toimintaan,
- ammattiyhdistystoimintaan,
- perhesuhteisiin,
- terveydentilaan,
- vammaisuuteen,
- seksuaaliseen suuntautumiseen ja
- muuhun henkilöön liittyvään syy

Häirintää on henkilön tai ihmisryhmän ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen, kun loukkaava käyttäytyminen liittyy sukupuoleen tai muihin syrjintäperusteisiin ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi henkilöä tai ihmisryhmää halventava tai nöyryyttävä taikka niitä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri.

3 Koulukohtainen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Koulukohtainen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma tulee päivittää **vähintään kahden vuoden välein** osana lukuvuosisuunnitelmaa seuraavasti:

- Arvioidaan aiemman suunnitelman toteutuminen.
- Laaditaan selvitys yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotilanteesta.
- Laaditaan toimenpidesuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa.
- Valmiista suunnitelmasta tiedotetaan oppilaita, henkilöstöä ja huoltajia.

3.1 Arvio aikaisemman yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman toteutumisesta

Tähän kirjataan, miten aikaisempaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet ovat toteutuneet.

3.2 Selvitys yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotilanteesta

Tähän kirjataan,

- miten selvitys yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotilanteesta on tehty (*kysely tai vastaava*)
- milloin selvitys on tehty sekä (*kuukausi ja vuosi*)
- miten henkilöstö ja oppilaat ovat osallistuneet selvityksen tekemiseen.

Tässä voidaan huomioida muun muassa seuraavia asioita:

- opettajainkokoukset
- vanhempainillat
- tiedotuskäytänteet
- opetus
- oppilaanohjaus
- oppilaskunnan toiminta
- oppimateriaalit
- tapahtumat
- valinnaisaineet
- oppiaine- ja oppimäärävalinnat
- arviointikäytänteet
- seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen perustuva häirintä

Edellä mainittuja asioita tarkastellaan niiden yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoisuuden näkökulmasta.

3.3 Toimenpiteet yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi

Tähän laaditaan suunnitelma edellisen kohdan selvityksen perusteella toimenpiteitä vaativien kohtien osalta. Jokainen koulu suunnittelee tähän **vähintään kolme kehittämistoimenpidettä**. Mikäli epäkohtia on enemmän kuin kolme, kaikkiin havaittuihin epäkohtiin tulee suunnitella kehittämistoimenpiteet.

3.4 Suunnitelmasta tiedottaminen

Tähän kirjataan, miten suunnitelmasta tiedotetaan

- henkilöstölle
- oppilaille ja
- huoltajille.

3.5 Vastuhenkilöt

Tähän kirjataan ne koulukohtaiset vastuhenkilöt, jotka ovat

- vastanneet suunnitelman laatimisesta ja
- joihin henkilöstö ja oppilaat voivat olla yhteydessä havaitessaan häirintää tai syrjintää.

Lisäksi tähän kirjataan

- työsuojeluvaltuutetun ja
- luottamusmiehen yhteystiedot.